

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies primus et secundus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1866

Caput I. De muliere, quæ usurpavit anulum, quem altera moriens S. Fidi
reliquerat: de improbo mercatore punito: de puero, in quo quadripartitum
gestum est miraculum: de cæco et claudo divinitus ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73889](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73889)

AUCTORE
BERNARDO.

strum Albinum, a Conchensi monasterio tribus fere leucis Gallicis distat, situmque est ad rivulum, qui se in Olum seu Oldum fluvium exonerat.

d Cum olim, uti apud Cangium verbo excommunicatio ostenditur, ob sola debita non soluta inflicta interdum fuerit excommunicatio, mirum adeo videri non debet, Raienonem illum, Conchensi canobio injuriam infestumque ecclesiastico anathemate percussum fuisse.

e In suo de Psychomachia seu de Compuantia animi libro Aurelius Prudentius Clemens cap. 3 Superbiam effreni equo insidentem describit, quæ, dum in Humilitatem rapido cursu invehitur, una cum equo in foveam cadit, et prona ruentis equi cervice involvitur ac sub vectoris pressu fracta inter crura rotatur.

f Hector ille mihi etiam alias ignotus est. Vide, quæ de ejus fratre supra diximus lit. c.

g Ex his ac præcedentibus verbis colligo, unum alterumve, a Bernardo conscriptum, miraculum in apographo nostro hic desiderari.

h Vide dicta de imagine S. Fidis pag. 279 et pag. 306 lit. s. Porro imago illa infra capsula aurea vocatur, quod aliquæ S. Fidis reliquæ huic insertæ essent.

i Radiolus seu Radius est tectoris instrumentum, quo tele annoctantur; Gallice navette vocatur, inquit Cangius, qui ex lib. II Miraculorum S. Dionysii episc. Parisini cap. 36 mox hæc subdit: Adolescentula... texitrili opere laborabat, cum repente ferrum radioli... manui ejus adhaesit.

k Erant hi nocturnas vigilias in S. Fidis ecclesia agentibus præfecti, tum ut nocturno tempore nullum ecclesie damnum inferretur, tum ut nihil præter decorum ab iis fieret, qui illic ad S. Fidis corpus ejusce imaginem pernoctabant.

l Quod hoc loco Bernardus de se in numero, ut vocant, plurali, loquatur, non obest iis, quæ in Commentario num. 92 docuimus; cum mox rursus singulari numero, de se agens, utatur, et verba hæc: En tibi, felix Barnarde, atque, quæ subsequuntur, manifestissime ostendant, non alium, quam Bernardum, Andegavensis scholæ magistrum, hujusce, ac præcedentium capitulum, vere auctorem esse.

LIBER II.

CAPUT I.

De muliere, quæ usurpavit annulum, quem altera moriens S. Fidi reliquerat: de improbo mercatore punito: de puero, in quo quadripartitum gestum est miraculum: de cæco et claudo divinitus sanato.

CAPIT. VI.

Est quoddam oppidulum, vico Conchacensi contiguum, quod sub ditione monachorum quidam Austrinus præsidebat, dudum cujus

nos successorem vidimus; nec tamen miraculum, quod dicere inchoamus, nostra ætate fuit antiquius. Hic Austrinus annulo, quem ejus uxor, nomine Stephana*, moriens S. Fidi promiserat, alteram, nomine Avigernam a, sponsavit, prorsus prioris conjugis dicta, tamquam delirantis reputans. Verum postmodum protervæ negligentie digitum, qui alieni juris auro depictus ostentabatur, intolerabilis tumore doloris cœlestis damnavit justitiâ; usque adeo, ut totum pene annulum turgens pustula superacrescente carne contegeret, ita videlicet, ut annulus adacto ferro non posset secari sine digiti detrimento. Cumque ad hanc vim mali compescendam arcessitorum medicorum remedia desperarent, neque ullo modo passionis efficacitas jam tolerari posset, ad divini juvaminis recurritur auxilium; fit palam injuriosæ culpæ confessio, deducitur debilis mulier ad sacrum sanctæ Martyris mausoleum.

36 Ibi cum geminas noctes assiduis excubiis continuat, tertia, quæ fuit Dominica, adjicitur; in qua vis doloris ita seior dolentem vexavit, ut vociferatæ feminæ miserrima vox per totum noctis spatium non cessaret. Ad postremum cum jam matutinarum laudum intonarent præconia, ab altithrona summæ Majestatis sede benignæ compassionis visitatio descendit. Non passa diutius in humana carne tam graves pœnarum desævire cruce, nec lacrymas penitentis usque ad desperationem pervenire. Nam cum forte luctuosa matrona nares emunxisset, annulus, quem supra diximus, inviolata digitorum salute, tamquam validissima arcibus balista b crepitum longe in pavimento dedit. Et ideo cum ingenti gaudii tripudio dies illa Dominica ab omni illius vici populo celebrata fuit; quippe qui patrioticam suam ac vicinam S. Fidis auxilio ereptam a funesto tormento cernerent. Et certe multa et innumera hujusmodi, etiam per diversa terrarum loca* de S. Fide referuntur, quæ jam non solum scribere, sed etiam dicere nemo sufficit; est enim impossibile, universa S. Fidis magnalia vel explicare verbis vel designare litteris.

37 Mercator, Alvernensis* pagi e incolæ, ad S. Fidem orationis causa venit; hic cum vidisset facillimum ceræ commercium, (nam propter peregrinorum frequentiam, offerentium cereos, multo vilior habetur) illico notam suæ artis peritiam revocat ad memoriam, sic intra se cogitans: Quam facili quæstu, si hæc stultus rescivissem, divitem me potuissem facere, ac meam rem constabilire. Sed quod hactenus ignorantia distulit*, hoc amodo pervigil recursus frequensque repetiti itineris reditus brevi temporis spatio perficiet; accingar ergo viriliter, rei que exordium aggrediar. Hoc itaque disposito, aditoque venditore, plurima ceræ pondera diligentissime taxat, decemque dinumeratis solidis d, comparat massam ingentem, atque in sacculis recondidit; et jam gaudens, minimo sese vel quadruplum lucraturum, sic apud se cogitabat: At, at, bene se habet principium, quid tum, si plures vices redeo? Sed jam exitus rei non debet nos remorari. Igitur superfuit pulcher cereus, qui e non potuit intra reliquum capere acervum. Hunc vir cupiditatis in sinum applicuit, eo videlicet modo, ut quantitas quidem habitior f subter cingulum cohiberetur, gracilior vero per fenestram vestis usque ad barbam prominere. Verum superni Speculatoris vindex

D
Annulum,
S. Fidi ante
promissum,
mulier quæ-
dam gestans
dire torque-
tur,
* apud Lab.
deest Step-
hana

a

at tandem,
invocato sup-
pliciter S. Fi-
dis auxilio,
suo malo li-
beratur.

E

b

* Lab. spatia

CAPIT. VII.
Mercator, in-
juste auferens
cereum, S. Fidi
antea obla-
tum,
* Lab. Arver-
nensis

c

* Lab. distu-
lerit

d

e

A vindex omnipotentia non tulit, ulterius raptoris latere audaciam. Nam cereus, quem dixi, ignis divini repentino succensus fervore, claustra ipsa, quibus inclusus tenebatur, cepit vehementer adurere, vaporesque flammivomos una cum fumiganti turbine foras emittere; adeo ut, micantium scintillarum globo vibrante, illi barba reluceret, superiusque capillitium * crepitanti ambureretur sonitu, nec linea interula * ventris protexit tergora, cum etiam posteriores partes gyranibus flammis arderent.

* Lab. caputium
* Lab. in telam

eo divinitus accenso, tam diu amburitur, donec ceram refundat.

38 Stuperes insanientis horribiles mugitus, calcitrantis strepitum, dentium stridorem, oculorum vertiginem, totiusque immoderatam corporis distortionem, cum miser intolerabiliter passus hac illicque præcepss ferebatur, ac si de improviso percussus coluber, qui sinuato globo nunc se in sphaeram colligit, nunc pernici tractu fulminat, ac tortile collum porrigit, captans fugam; sed debilitatus non valens, rursus percussori infestus, intorquet sanguineos oculos, et sibilat ore; haud secus iste miser, huc illicque cursantis se impellit et repellit, modo pronus, modo resupinus; nec ullo modo respirare poterat, quem vis major exagitantabat; sed tantum * humani sensus residua vena miserum redegit ad penitentiam, qui statim ad sepulcrum piissimæ Martyris cum ingenti clamore currens universam inibi ceram non celerius refudit, quam pœnale incendium evanuit. Neque homo queritur de damno pecuniæ, dummodo a tormento possit evadere. His itaque gestis, nequaquam offendere putaverim, si bonitatem S. Fidis laudabilem, mirabilemque in hoc quoque prædico, quod, ne commercii vilitas deficeret peregrinis, improbitatem avaritiæ castigavit.

* Lab. tamen

cap. VIII.
Ad imaginem S. Fidis puer a nativitate

g h

* Lab. ociosum

i k

* apud Lab. deest autem

l m

cæcus, claudus, surdus et mutus divinitus curatur, * supple prodigio

B 39 Nec illud prætereundem arbitror, quod inter multa Sanctorum corpora, quæ secundum morem illius provincie g feruntur ad conœilia h, sancta Fides, quasi principatum tenens, miraculorum effulget gloria, quorum cum sint multa, duo tantum, ne nimis odiosum * volumen contextere videamur, annotare satis esse putamus. Reverentissimus igitur Arnaldus i, Rotensium episcopus, suis tantum parrochianis k conflaverat synodum, quo de diversis monachorum aut canonicorum congregationibus in capsis vel imaginibus aureis Sanctorum corpora sunt evecta: erat autem * distributa Sanctorum acies in tentoriis et papilionibus, in prato S. Felicis l, quod disparatur ab urbe quasi uno tantum milliario m, erantque ibi præter hæc multa Sanctorum pignora, quorum numerus non commendabitur in præsentis pagina.

40 Ibi inter cætera quondam insigni mirabilique * Omnipotentis dignata est Famulam suam glorificare bonitas. Puer a nativitate cæcus et claudus, surdus et mutus a parentibus bajulatus, subterque imaginem, quæ in sublimi honorabiliter habebatur, positus, quasi horæ unius intervallo ibidem demoratus, divinam meruit medicinam; atque integerrimæ sospitatis donatus gratia exurexit loquens, audiens, videns et etiam inoffenso pede feliciter deambulans. Cumque strepitus vulgi super tali resonaret prodigio, seniores concilii, qui considebant paulo remotiores, cœperunt inter se conquirere, dicentes: Quid sibi vult ista popularis conclamatio? Quibus Bertildis n comitissa respondens, Quid, inquit, aliud hoc

n

esset, nisi quia S. Fides jocularatur *, ut solet? Tunc omnes, re exquisita, tam stupore, quam gaudio, repleti, totam concionem ad divinas laudes excitarunt, illud frequenter præ nimia lætitia recolentes, quod jocari S. Fidem, venerabilis matrona dixisset.

ACTORR
BERNARDO.
* Lab. jocular

41 Rursus quidam cæcus et claudus, ut sanitatem reciperet, ante imaginem S. Martii o confessoris pernoctabat, cujus virtutes, mirifice lateque dispersæ, a multis populis habentur famosissimæ. Cumque jam diluculesceret *, repentinus ei sopor irruit, visusque est sibi vocem audire dicentis: Vade ad S. Fidem, non enim datum est, ut a tua infirmitate, nisi per merita illius, salvari possis. Hoc responso excitatus æger, illuc, qua poterat, virtute repere cœpit; cumque * pervenisset ad locum, contemplo sanctæ Martyris oblationis aliena affuere suffragia p. Nam ubi homo ad * ipsum aditum papilionis sese ingessit, illico virescentibus venis ac vegetatis nervis, meruit de curvo fieri rectus *: nam et velamento pupillarum disrupto, præcedentem sanguinis eruptionem subsequitur lux serenissima, nec ei quiddam sanitatis defuit, cujus membra cœlestis E Medici dextera pertrectavit.

cap. IX.
uti et alius cæcus et claudus.

o

* Lab. diluculesceret

* Lab. cum

p

* Lab. in

* Lab. ereclus

ANNOTATA.

a De Austrino ejusque priore conjuge Stephana, deque altera, nomine Avigerna, nihil alibi litteris proditum inveni, nec divinare possum, quodnam nominatum sit illud oppidulum, vico Conchensi contiguum, cujus nomen Bernardus non expressit.

b Balista est machina jaculatoria, qua sagittæ, aliæque missilia magna vi emittuntur, non sine nervi valido strepitu. Adhibet autem Bernardus obsoletum participium arcitus loco vocis emissus vel expulsus.

c Alvernensis seu Arvernensis pagus ea regio est, quæ Gallicè l'Auvergne dicitur, de qua plura vide apud Hadrianum Valesium in Notitia Gallie a pag. 45.

d Vide, quæ de solidis dixi in Annotatis ad Vitam S. Apollinaris, episcopi Valentini, pag. 64, litt. cc; et de eorum valore ac diversitate consule Cangium eodem verbo.

e Legendum puto: QUEM non potuit intra reliquum capere acervum, quod nempe eum legitime non emisset, ut proin cælitus punitus fuerit nimium lucri cupidus mercator, qui emptæ cereæ non emptum cereum, invito venditore, auctarii vice addiderit.

f Per vocem habitior intelligitur hic pars crassior cerei, seu inferior.

g Nempe Ruthenensis.

h Concilia illa ex iis fuisse arbitror, ad quæ singulis annis ab episcopo convocabantur presbyteri suæ diœcesis, quæ, quod plerumque in ipsa episcopali civitate celebrarentur, concilia civilia dicta fuerunt. De hujuscemodi conciliis plura vide apud Thomassinum parte 2 Veteris et Novæ Ecclesiæ disciplinæ cap. 74, pag. 788 et cap. seq.

i Arnaldus ille ab ineunte sæculo xi certe ad usque annum 1028 Ruthenensem sedem tenuit, uti liquet ex tom. I Gallie Christianæ auct. col. 203.

k Per parrochianos intelligendos hic esse, arbitror, parochos atiosque clericos etiam Regulares diœcesis Ruthenensis, ut supra etiam innui.

Porro

AUCTORE
BERNARDO.

Porro ad diœcesanas synodos Sanctorum lipsanothecas advehendi morem jam tum a sæculo x invaluisse, parte A Sæculi iv Benedictini pag. 434 recte observat Mabillonius. Num vero id splendoris, an religionis ergo, factum sit, non edicit idem scriptor. Vide Cangium verbo Collatio Reliquiarum.

l Pratum S. Felicis, uno milliari Segoduno seu Ruthena urbe distans, a quo ex compluribus hujus nominis Sanctis ita appellatum sit, non satis exponit Bernardus. Si conjectare liceat, fortassis a Felice, quem vetus liber Ms., tom. II Bibliothecæ novæ Mss. a Labbeo cum Notis Joannis Savaro a pag. 707 editus, Sanctum pag. 717 vocat, quemque laudatus Savaro pag. 718 Claromontanum episcopum facit, hoc ei nomen inditum fuerit; nisi malis a S. Felice Bituricensi episcopo, qui die 4 Januarii colitur, pratum illud suum nomen accepisse. Utut hæc se habeant, signatur in Mappa geographica Blaeviana locus, Segoduno media tantum leuca Gallicana distans, cui a S. Felice nomen est, et cui pratum S. Felicis, ubi Sanctorum corporum acies distributa, habitumque concilium illud fuerit, vicinum fuisse arbitror.

m In editione Labbeana adduntur hic sequentia: Hunc locum præcipue sancti Marii confessoris aurea majestas et sancti Amantii æque confessoris et episcopi aurea majestas, et sancti Saturnini martyris aurea capsula et sanctæ Mariæ aurea imago, et sanctæ Crucis aurea crux, et sanctæ Fidis aurea majestas decorabant; ac dein subditur: Erant præter hæc Sanctorum multa pignora etc., uti in apographo nostro. Intelligit autem Bernardus per 70 aurea majestas auream aut saltem deauratam S. Marii ac S. Amantii Conf. imaginem seu statuum, sacris eorum reliquiis nobilitatam; uti satis ex eo patet, quod scriptor ille, quam ante vocavit auream S. Fidis majestatem, mox ejusdem imaginem appellet. Porro de illo S. Mario confessore hic agi putem, de quo decessores nostri die 8 Junii pag. 112 egerunt; Amantius vero ille idem mihi esse videtur episcopus, qui die 4 Novembris Segoduni in Ruthenis annuntiatur, quique tom. I Gallie Christianæ auctæ col. 497 primus Ruthenensis antistes ponitur; Saturninus autem martyr, ille, ni fallor, est, qui Claromonte in Arvernia ecclesiam, sub suo nomine Deo dicatam, habet, de qua meminit vetus liber de ecclesiis et altaribus, quæ in Claromonte consistunt tom. II Novæ Bibliothecæ Mss. pag. 720.

n Labbeus legit Bertillis. Ego nihil atibi de ea, etiam sub hoc utroque nomine, memoriæ traditum inveni; nec præter nudum ejus nomen quidquam de ea produunt eruditi editores tom. X Scriptorum Rerum Gallicarum pag. 380.

o Vide dicta de S. Mario lit. m.

p Labbeus legit: dilationis aliena affuere suffragia, et sensus est, sine dilatione affuisse S. Fidis suffragia, quibus cæcus et claudus illi tum visum, tum gressum divinitus percepit, quæ lectio planior est.

CAPUT II.

De eo, qui a suspensio furcarum S. Fidis auxilio liberatus est: de eo, cui ad conterendos ferreos compedes S. Fides malileum attulit.

Inter cætera, quæ mihi de S. Fide adhuc pergenti, a diversis relatoribus, sicut summo desiderio indaganti, dicebantur, istud, quod nunc aggredior, in ore totius populi festivo atque celeberrimo resonabat præconio; quod postea certius ab his, qui rei gestæ interfuerant, exquisitum, altæ memoriæ tradidimus. Nobilissimus quidam, nomine Hadimarus de Avallena a cognominatus, (est enim regio Lemovicensis pagi montuosa ita nuncupata) inter numerosam familiam clientem habuerat, qui, equorum sibi aliquos furatus, effugerat. Hunc denique, alia tempestate cum casu inopinato offendisset, statim ei prunulis oculorum revulsis, liberum deinceps abire permisit, alterum vero jure sodalitalis huic adhærentem, nec tamen præfati latrocinii cooperatorem acsi reum paris facinoris, nodis miserabilibus nectit; cui renitenti, atque inficanti conscientiam furti, nihil profuit; imo per S. Fidem reclamanti, tale responsum vir crudelis edidit: Quid ultra aliud scelerati faciant, nisi, si, cum fuerint deprehensi, S. Fidem sibi advocent patronam? Sed procul dubio clamor iste supplicio puniendus erit. Junctum ergo cursui caballino agit domum, inque subterraneo ac tenebroso profundo penoris ergastulo custodiæ mancipat, futurum sane, ut in crastinum furcis appendendum tradat.

43 Quid igitur faceret miser? Tota nocte in illo horrore tenebrarum timidus suspectusque a somno mansit alienus, verbis, quibus sapiebat, Deum Sanctamque ejus interpellare non cessans. Circa medium noctis aspectu de parte ostii ineffabilis speciei venire sibi puellam, ratus aliquam esse cubiculariam, nisi quia, qua erat circumdata, non candela, non aliquid lucernæ instrumentum lucem præfererat. Hæc accedens, cæpit illum veluti ignara, qua de causa carceratus tenebatur, rogare. Cui omnia exponenti, ac postmodum voce tamen percontanti, sanctam Fidem se esse, ipsa respondit. Et noli, inquit, cæptis desistere, nec diffidentiam ullam habere; sed semper, et nomen, et clamorem S. Fidis habeto in ore: verumtamen, quod tibi interminati sunt, cras subibis patibulum; sed vivit Omnipotens, qui te ab ipsis faucibus hiantis mortis revocabit. Hæc et hujusmodi prosecuta virtus cælestis rediit: ille vero reliquum noctis ob insolitam Numinis visionem in grandi tremore transegit. Sed quem bona pars visitaverat, mens illi turbari non potuit.

44 Facto mane, eductus inde, sistitur ante tribunal: sed quanto crebrius homo sanctam Fidem nominabat, tanto festinantius mens maligna patibulum accelerabat. Itur ergo ad locum supplicii; nec satis fuit seniori b servis suis

D

CAPIT. I.
Vir quidam
ob furtum, a
se non perpe-
tratam, ad
patibulum
damnatus,
* Lab. more
* Lab. tradi-
mus

E

* Lab. addit
statim

e S. Fide, cu-
jus auxilium
implorarat, se
eo supplicio
non moritur-
um, intelli-
git;
F
* Lab. deni-
que

* Lab. voci

ac re ipsa ter-
tio suspensus
toties a pati-
bulo sollicitur
divinitus
incolumis;
b